

دستورالعمل اجرایی

نهنخت همت یابی و حرکت

معاونت برنامه ریزی آموزشی و توان بخشی

سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

مقدمه

جهت‌یابی و حرکت در مسیر آموزش افراد با آسیب بینایی و والدین ایشان، فرایندی رشد محور و سوق به سوی استقلال است. بدین منظور مربیان این سرفصل مهم آموزشی، همچون معمارانی هستند که باید نیاز دانش-آموزان خود را تحلیل و برنامه مناسبی برای حرکت مستقل ایشان طرح ریزی نمایند. همچنین توجه به ارائه آموزش در بهترین زمان و اولین فرصت ممکن و مداخله بهنگام از اولویت‌هایی است که توجه به آن از اهمیت بسزایی برخوردار است. لذا این سازمان در سال ۱۴۰۰ به منظور همسان‌سازی روش‌های تدریس محتوا و به روزرسانی اطلاعات معلمان با برگزاری کلاس‌های بازآموزی و اجرای طرح "نهضت آموزش جهت‌یابی و حرکت" بر آن شد تا طی این طرح ۱۰۰۰ نفر از معلمان و والدین را با چگونگی آموزش مهارت جهت‌یابی و حرکت آشنا سازد. لازم بذکر است در این طرح فراگیران آموزش‌هایی را در خصوص راهنمایی و همراهی با افراد نابینا و نحوه صحیح مواجهه با ایشان فرا خواهند گرفت.

اهداف:

- آشنایی با ویژگی‌های روان‌شناختی افراد با آسیب بینایی
- آشنایی با میزان تأثیرات آسیب بینایی و انواع آن بر شرایط روحی و روانی این افراد
- کمک به دانش‌آموزان برای کسب استقلال و حضور موفق در جامعه
- تربیت و افزایش نیروهای متخصص در حوزه آموزش افراد با آسیب بینایی (جهت‌یابی و حرکت)
- هماهنگی روش‌ها و محتوای آموزش جهت‌یابی و حرکت در سراسر کشور و ارتقاء سطح کیفی آموزش این مهارت

➤ افزایش اطلاعات فراگیران در زمینه مبانی نظری و عملی آموزش جهت‌یابی و حرکت از جمله مواجهه با فرد نابینا، نحوه برقراری ارتباط، عبور و مرور در مکان‌های مختلف و

➤ آشنایی گام به گام با مهارت‌های مختلف جهت‌یابی و حرکت و ساختار و چارچوب آن

➤ آشنایی با تجهیزات مختلف الکترونیکی و غیرالکترونیکی و ارتباط آن با فراگیری و بکارگیری مهارت جهت‌یابی و حرکت

➤ مرتفع ساختن چالش‌های موجود همکاران در زمینه آموزش جهت‌یابی و حرکت در سطح مدارس

شرایط فراگیران:

۱- معلمان دانش‌آموزان با آسیب بینایی که با آموزش مهارت جهت‌یابی و حرکت آشنایی کافی ندارند. (اولویت اول)

۲- معلمان دانش‌آموزان چند معلولیتی همراه با آسیب بینایی (اولویت دوم)

۳- والدین دانش‌آموزان با آسیب بینایی (که توانایی فراگیری و انتقال این مهارت را دارند).

وظایف اداره آموزش و پرورش استثنایی استان:

۱. تشکیل کارگروه اجرایی (۲ نفر، ضروری است یکی از اعضای کارگروه مسلط بر فناوری اطلاعات باشد).

۲. معرفی اعضای کارگروه اجرایی به سازمان حداکثر یک هفته بعد از دریافت دستورالعمل

۳. فراهم ساختن تمهیدات و برنامه ریزی جهت برگزاری کارگاه‌های آموزشی به صورت حضوری / غیرحضوری در سطح استان

۴. اجرای دوره در سطح استان از ۱۵ دی تا ۱۵ اسفندماه ۱۴۰۰

۵. شناسایی فراگیران بر اساس برش استانی در ۲ گروه معلمان و والدین

۶. در صورت اجرای کارگاه بصورت غیرحضور، ارسال لینک کارگاه ۲ هفته قبل از برگزاری به سازمان
۷. ارسال فهرست اسامی فراگیران شرکت کننده در کاربرد پیوست (۲ هفته قبل از برگزاری کارگاهها به سازمان)
۸. صدور مجوز برگزاری کارگاه منوط به ارسال فهرست اسامی فراگیران در موعد مقرر به سازمان می باشد.
۹. ارسال اسامی و میزان ساعت آموزش مدرسین به سازمان به تفکیک فراگیران (اعم از معلم و والدین ۲ هفته قبل از برگزاری کارگاهها)
- ۹-۱. استان هایی که فاقد مدرس می باشند از سوی سازمان مدرس به آنها معرفی می گردد.
۱۰. دریافت مجوز از سازمان در صورت تغییر در مدرسین کارگاه
۱۱. ایجاد تمهیدات لازم در صورت عدم دسترسی مدرسین و فراگیران به امکانات آموزش مجازی، به منظور حضور آنان در ادارات آموزش و پرورش استثنایی / مدارس استثنایی جهت برگزاری کارگاهها
۱۲. ارسال محتوای تدوین شده بر اساس بودجه بندی هفتگی به سازمان جهت تایید نهایی
۱۳. ضبط محتوای کلاس و ارسال آن برای فراگیران
۱۴. نظارت بر حضور و غیاب فراگیران در طول زمان برگزاری کلاس در هر جلسه
۱۵. نظارت و ارزیابی بر عملکرد مدرسین
۱۶. نظارت بر برگزاری ارزیابی نهایی از فراگیران
۱۷. ایجاد تمهیدات لازم جهت برگزاری آزمون نهایی به صورت حضوری با رعایت پروتکل های بهداشتی و جلوگیری از ازدحام فراگیران
۱۸. صدور گواهی حضور فراگیران
۱۹. ارسال گزارش جامع از برگزاری کارگاهها به سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور تا پایان اسفند ۱۴۰۰

* مسئولیت نظارت بر حسن اجرای فرایند برگزاری کارگاه‌ها بر عهده رئیس اداره آموزش و پرورش استثنایی استان می باشد.

شرایط اجرا:

- ۱- آموزش محتوای کارگاه، بر اساس سرفصل‌های ارسالی از سوی سازمان
- ۲- ارسال محتوای کارگاه به صورت فایل pdf برای فراگیران قبل از برگزاری کارگاه
- ۳- برگزاری کارگاه مطابق با برش استانی تعیین شده از سوی سازمان
- ۴- برگزاری ۲ کارگاه (ویژه معلمان به میزان ۴۰ ساعت و ویژه والدین به میزان ۳۰ ساعت)
 - ۴-۱- در صورت برگزاری کارگاه بصورت غیرحضورى ، ضرورى است مباحث نظرى و مبانى علمى آشنایى با آسیب‌بینایى و آموزش جهت‌یابى و حرکت بصورت مجازى ارائه و فعالیت‌هاى عملى (کاربرد عصا، حرکت با راهنمای بینا و ...) بصورت حضورى با رعایت پروتکل‌هاى بهداشتى برگزار گردد.
- ۵- برگزاری کارگاه ویژه معلمان ۲ روز در هفته و هر جلسه به میزان حداکثر ۴ ساعت (در مجموع هر هفته ۸ ساعت) ویژه والدین ۲ ساعت در هر جلسه.
- ۶- کلاس‌ها در فاصله زمانى ۲ تا ۳ روز در طى یک هفته برگزار شود تا فرصت کافى جهت تمرین و تکرار مباحث ارائه شده توسط فراگیران ایجاد گردد.

* لازم بذکر است صدور ابلاغ، حق الزحمه مدرسان و کارگروه اجرایی بر عهده سازمان می باشد.

سرفصل‌های پیشنهادی بر اساس هدف‌های « نهضت جهت‌یابی و حرکت »

ردیف	سرفصل	محتوا
۱	آسیب بینایی	شناخت انواع آسیب بینایی، محدودیت‌های ناشی از آسیب بینایی، راه‌های کاهش آثار محدودیت‌های ناشی از آسیب بینایی، شبیه‌سازی برای درک بهتر محدودیت‌های بینایی، نیاز فرد نابینا به اعلام حضور افراد بینا، روش‌های درست روبه‌رو شدن با افراد دارای آسیب بینایی و اعلام آمادگی برای کمک احتمالی و شناخت روش‌های غلط در ارتباط با کودکان نابینا و کم‌بینا
۲	مهارت‌های جهت‌یابی و حرکت (۱)	<p>ضرورت آموزش مهارت‌های جهت‌یابی و حرکت به کودکان و دانش‌آموزان نابینا</p> <p>ضرورت آموزش این مهارت‌ها به دانش‌آموزان کم‌بینا با توجه به نوع و میزان آسیب بینایی و در نظر گرفتن بینایی عملکردی آنان، چيستی مهارت‌های جهت‌یابی و حرکت، هدف از آموزش این مهارت‌ها، علت تقدم جهت‌یابی بر حرکت</p> <p>مفاهیم اساسی در جهت‌یابی و حرکت: تصور بدنی Body Image، مفاهیم مربوط به فضا (مفاهیم موقعیتی عناصر ساکن و متحرک محیط) شامل: ارتباط فرد با اشیاء، ارتباط اشیاء با اشیاء، جهت‌های اصلی، موازی و عمودی،</p> <p>مفاهیم مربوط به محیط (ویژگی عناصر ساختاری و فیزیکی محیط اطراف چه طبیعی چه ساخته شده توسط انسان مثل خورشید، باد، پیاده‌رو، چراغ‌های راهنمایی و ...)</p>
۳	مهارت‌های جهت‌یابی و حرکت (۲)	مهارت‌های جهت‌یابی: تعریف جهت‌یابی، اجزای جهت‌یابی تعریف و شناسایی هر یک از اجزای جهت‌یابی، تمرین عملی برای شناخت و کاربرد هر یک از اجزای جهت‌یابی
۴	روش‌ها و رویکردها در آموزش مهارت‌های جهت‌یابی و حرکت	سه رویکرد کلی: آموزش معلم‌محور یا هدایت شده، دانش‌آموز‌محور (بر اساس نیاز خاص)، آموزش اکتشافی روش‌های اصلی آموزش: توضیح کلامی، مدلسازی
۵	مهارت‌های حرکت (۱)	حرکت هدفمند با استفاده از راهنمای بینا شامل: ۱- روش اصلی حرکت با راهنما ۲- پذیرش یا رد کمک ۳- عبور از راه‌های باریک

		<p>۴- بالا رفتن و پایین آمدن از پله‌ها (یک پله یا چند پله) ۵- عبور از راه‌ها و مسیرهای باریک ۶- عبور از درها ۷- نشستن ۸- دور زدن برای تغییر مسیر</p>
۶	مهارت‌های حرکت (۲)	<p>حرکت هدفمند با استفاده از تکنیک‌های حفاظتی شامل: ۱- بالا نگه داشتن دست و ساعد ۲- پایین نگه داشتن دست و ساعد ۳- ردیابی ۴- تکنیک تغییر یافته دست و ساعد هنگام برداشتن چیزی از روی زمین ۵- تکنیک تغییر یافته دست و ساعد هنگام عبور از درها همراه راهنما ۶- تنظیم بدن برای حرکت عمودی بر مسیر ۷- تنظیم بدن برای حرکت موازی با مسیر ۸- الگوهای جستجو در محیط ۹- شیوه پیدا کردن اشیائی که از دست فرد بر زمین می‌افتد</p>
۷	مهارت‌های حرکت (۳)	<p>حرکت هدفمند با استفاده از تکنیک‌های کاربرد عصای سفید شامل: ۱- شناخت اجزای عصای سفید، انواع آن، اندازه مناسب آن ۲- شناخت کاربرد عصای سفید و قرار دادن آن در محل مناسب (هنگام نشستن در کلاس، محل کار، خانه، اتومبیل، سرویس مدرسه) ۳- شناخت و تمرین سه نوع گرفتن دسته عصا ۴- تکنیک مورب در کاربرد عصا ۵- ردیابی با تکنیک مورب ۶- بالا رفتن از پله‌ها ۷- پایین آمدن از پله‌ها ۸- تکنیک ضربه‌ای در کاربرد عصا ۹- ردیابی با تکنیک ضربه‌ای ۱۰- شیوه تغییر دادن عصا هنگام برخورد با اشیاء</p>
۸	برنامه‌ریزی برای آموزش	<ul style="list-style-type: none"> • انجام سنجش برای شروع آموزش جهت‌یابی و حرکت • تدوین برنامه آموزش انفرادی مهارت‌های جهت‌یابی و حرکت

برش استانی " نهضت جهت یابی و حرکت " بر اساس تفکیک تعداد شرکت کنندگان

ردیف	استان	تعداد معلمان دانش آموزان با آسیب بینایی	تعداد والدین دانش آموزان با آسیب بینایی	جمع کل به نفر
۱	آذربایجان شرقی	۲۵	۱۵	۴۰
۲	آذربایجان غربی	۱۳	۷	۲۰
۳	اردبیل	۱۳	۷	۲۰
۴	اصفهان	۲۵	۱۵	۴۰
۵	البرز	۲۵	۱۵	۴۰
۶	ایلام	۱۳	۷	۲۰
۷	بوشهر	۱۳	۷	۲۰
۸	چهارمحال بختیاری	۱۳	۷	۲۰
۹	خراسان جنوبی	۲۰	۱۰	۳۰
۱۰	خراسان رضوی	۳۰	۱۵	۴۵
۱۱	خراسان شمالی	۲۰	۱۰	۳۰
۱۲	خوزستان	۲۵	۱۵	۴۰
۱۳	زنجان	۲۰	۱۰	۳۰
۱۴	سمنان	۲۰	۱۰	۳۰
۱۵	سیستان و بلوچستان	۲۰	۱۰	۳۰
۱۶	شهر تهران	۳۰	۱۵	۴۵
۱۷	شهرستان های تهران	۲۵	۱۵	۴۰
۱۸	فارس	۲۵	۱۵	۴۰
۱۹	قزوین	۲۰	۱۰	۳۰
۲۰	قم	۲۰	۱۰	۳۰
۲۱	کردستان	۲۰	۱۰	۳۰
۲۲	کرمان	۲۵	۱۵	۴۰
۲۳	کرمانشاه	۲۰	۱۰	۳۰
۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱۳	۷	۲۰
۲۵	گلستان	۲۵	۱۵	۴۰
۲۶	گیلان	۲۰	۱۰	۳۰
۲۷	لرستان	۱۳	۷	۲۰
۲۸	مازندران	۲۰	۱۰	۳۰
۲۹	مرکزی	۲۰	۱۰	۳۰
۳۰	هرمزگان	۲۰	۱۰	۳۰
۳۱	همدان	۲۰	۱۰	۳۰
۳۲	یزد	۲۰	۱۰	۳۰
۱۰۰۰	جمع کل			